

5. Ceny

Celková cenová hladina vzrostla o 1,1 %.

Celková cenová hladina měřená implicitním deflátorem HDP v roce 2016 vzrostla o 1,1 %. V průběhu roku sílil vliv výdajů na konečnou spotřebu. Především v druhé polovině roku začaly růst ceny výrobků a služeb spotřebovávaných domácnostmi (0,9 % ve 3. čtvrtletí, 1,4 % ve 4. čtvrtletí).

Vývoj spotřebitelských cen v 1. až 3. čtvrtletí 2016 se nelišil od předchozích dvou let. Zlom nastal v listopadu, kdy se spotřebitelské ceny po téměř třech letech přiblížily k inflačnímu cíli.

První tři čtvrtletí roku 2016 se z hlediska vývoje spotřebitelských cen příliš nelišila od předchozích dvou let. Meziroční růst cen nepřekročil 0,5 % a zůstával pod cílovým pásmem ČNB. Zlom nastal v listopadu, kdy meziroční nárůst cen poprvé od prosince 2013 překročil 1% hranici a dostal se na 1,5 %. V prosinci se růst spotřebitelských cen dotkl 2 % a tak průměrný růst cen během 4. čtvrtletí činil 1,4 %. Míra inflace¹ se od ledna po květen 2016 rovnala 0,4 %, od června po září se snížila na 0,3 % a během října až prosince dosahovala 0,4 %, 0,5 % a 0,7 %.

Negativní vliv cen ropy na spotřebitelské ceny patrný především v první polovině roku v závěru roku skončil.

Růst indexu spotřebitelských cen byl zpočátku roku značně zpomalován vývojem cen pohonných hmot kombinovaným s poklesem cen potravin. Po hlubokém propadu na přelomu let 2015 a 2016 začaly ceny ropy mírně růst a jejich vliv na snižování cenové hladiny během roku slábl. Meziroční růst cenového indexu bez topných olejů a pohonných hmot tak v průběhu prvních tří čtvrtletí roku převyšoval růst celkové cenové hladiny o několik desetín p.b. Až v posledním čtvrtletí se oba indexy vyrovnaly a v prosinci dokonce ceny pohonných hmot mírně přispěly k růstu celkové cenové hladiny.

Po téměř dvou letech se zastavil pokles cen potravin, který měl výrazný vliv na celkovou cenovou hladinu.

Ceny potravin a nealkoholických nápojů od prosince 2014 (s výjimkou června 2015) meziročně klesaly. V indexu spotřebitelských cen mají druhou nejvyšší váhu, není tedy překvapivé, že jejich listopadový a prosincový růst (1,6 % a 3,3 %) podstatně ovlivnil celkovou cenovou hladinu. Do té doby klesaly průměrným meziročním tempem 1,6 %. Zatímco v lednu až říjnu tak ceny potravin průměrně snižovaly celkový růst cen o více než 0,2 p.b., v listopadu přispěly k růstu 0,3 p.b. a v prosinci dokonce 0,6 p.b. Podzimní nárůst cen způsobilo především meziroční zvýšení cen zeleniny a mléčných výrobků.

Kvůli poklesu cen energií se v nákladech na bydlení a energie příliš neprojevovalo zvýšení cen nájmu a imputovaného nájemného.

Ceny bydlení, vody, energií a paliv, které jsou pro české spotřebitele nejvýznamnější položkou ve spotřebním koši, rostly v roce 2016 průměrným meziročním tempem 0,6 % a průměrným meziměsíčním tempem 0,1 %. Vzhledem k rychle rostoucím cenám nemovitostí v roce 2016 není překvapivé, že růst cen imputovaného nájemného zrychlil z meziročního nárůstu o 1 % v 1. a 2. čtvrtletí na 1,5 % ve 4. čtvrtletí. Nájemné z bytů zrychlilo svůj růst ještě o čtvrtletí dříve. Celkový růst cen bydlení a energií tak tlumily jen výrazně klesající ceny plynu, které převážily i mírný růst cen elektřiny a tepla. Vývoj nákladů na dopravu byl v podstatě identický jako u cen potravin. Do listopadu ceny dopravy klesaly průměrným meziročním tempem -2,4 % a v listopadu a prosinci meziročně vzrostly o 1 % a 2,5 %.

Růst realizovaných cen starších bytů se během roku zrychloval a reflektoval tak převis poptávky na trhu.

Vývoj na trhu s nemovitostmi v roce 2016 reflektoval dobrý stav ekonomiky a pozitivní výhledy spotřebitelů. Zvýšení reálných příjmů, nízká nezaměstnanost a pozitivní očekávání zvýšily poptávku po nemovitostech. Nabídková strana trhu však nedokázala zareagovat v potřebné lhůtě a brzy se zásoba bytů snížila. Tento fakt odrážel meziroční růst realizovaných cen starších bytů, který v průběhu roku 2016 akceleroval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 14,5 %. Realizované ceny nových bytů² v závěru roku vzrostly mezičtvrtletně o 5,5 % a meziročně o 9,3 % (meziroční růst ve 3. čtvrtletí činil 3,8 %). Již v posledním čtvrtletí roku 2015 dosáhl meziroční růst nabídkových cen bytů 9,6 % a v prvních dvou čtvrtletích roku 2016 mírně překročil 10 %. Těsně pod hranicí 10 % se pak růst nabídkových cen držel ve 3. a 4. čtvrtletí roku.

Podobně jako v Česku, i v EU došlo v posledním čtvrtletí roku k výraznější změně v cenovém vývoji.

Cenový vývoj v Česku zapadá do evropského kontextu. Meziroční růst cenové hladiny v evropské osmadvacítce se během prvních dvou čtvrtletí příliš nevzdálil od nuly (+0,1 % a -0,1 %). Ve třetím čtvrtletí již dosáhl 0,3 % a definitivně se odpoutal

¹ Vyjádřená přírůstkem průměrného indexu spotřebitelských cen za posledních dvanáct měsíců oproti průměru předchozích 12 měsíců.

² Údaje zjišťovány pouze za Prahu.

od nuly v posledním kvartálu roku, kdy se ceny meziročně zvýšily o 0,8 %. Prosincová inflace dokonce poprvé od září 2013 překročila 1 % (dosáhla 1,2 %). V prosinci na Slovensku ceny meziročně vzrostly o 0,2 %, a tím skončilo více než dvouleté období deflace. Podobný zlom se odehrál na Kypru, kde přitom v 2. čtvrtletí 2016 deflace dosáhla dvou procent. Poměrně stabilně se zvyšovalo tempo růstu cen v Německu, kde v první polovině roku cenová hladina stagnovala, ale v závěrečném čtvrtletí dosáhla již 1% růstu.

Dlouhodobý pokles cen průmyslových výrobců se v druhé polovině roku 2016 zmírnil.

Ceny průmyslových výrobců meziročně klesaly od ledna 2014 a snižovaly se i během roku 2016. Do vývoje indexu se úzce promítala situace na světových trzích s ropou i klesající ceny nerostných surovin. Kombinace s pádem cen potravin vedla k poměrně netypické situaci, kdy konjunktura ani rostoucí poptávka nebyly následovány zvýšením cen. V roce 2016 se však uvolnil tlak, který vyvíjely ceny ropy na index cen průmyslových výrobců, a ten začal mírně růst alespoň v meziměsíčním vyjádření. Meziroční pokles se v druhé polovině roku zmírnil (ze 4 % a 4,6 % v prvních dvou kvartálech na 3,2 % ve třetím a 1,1 % v závěrečném čtvrtletí). Tomu pomohlo zvýšení cen v oddílu koksu a rafinovaných ropných výrobků i zmírnění propadu cen potravinářských výrobků. Přetrvával výrazný pokles cen v kategorii těžba a dobývání odrážející vysokou nabídku surovin z Číny i odklon vyspělých zemí od používání pevných fosilních paliv. Ceny stavebních prací během roku rostly průměrným meziročním tempem 1,1 %. Stejný růst zaznamenaly ceny budov i inženýrských staveb.

Ceny průmyslových výrobců v EU meziročně klesaly v prvních třech čtvrtletích, ale v závěru roku se projevilo zvýšení cen ropy a vývoj se alespoň částečně otočil k růstu.

Ceny průmyslových výrobců v EU měly během roku 2016 podobnou dynamiku jako v Česku. Meziroční změny cen v evropské osmadvacítce byly záporné v 1. až 3. čtvrtletí (-3,7 %, -3,6 % a -1,6 %) a v závěrečném kvartálu roku 2016 se zvýšily o 1,1 %. Ve čtvrtém čtvrtletí se tak významně rozšířila skupina zemí, ve kterých ceny průmyslových výrobců opět meziročně rostou. Výrazný cenový nárůst se odehrál ve Velké Británii (+5,6 %), v Belgii (+4,8 %) nebo Švédsku (+3,2 %). Česko se stále drží mezi zeměmi, kde průmysloví výrobci zažívají deflaci. V poklesu jej překonalo jen Lucembursko (-6,7 %), Slovensko (-2,4 %), Lotyšsko (-2,2 %) a Chorvatsko (-1,5 %).

Ceny zemědělské výroby klesaly. Pokles cen živočišné výroby během roku zpomalil.

Ceny zemědělské výroby po celý rok meziročně klesaly. Pokračovaly tím v trendu předchozích dvou let (s krátkou výjimkou podzimu 2015). Oproti ostatním sledovaným cenovým indexům jejich vývoj během roku příliš nenaznačoval změnu tohoto trendu. Meziroční poklesy v 1. až 4. kvartálu roku 2016 dosáhly 2,9 %, 6,9 %, 5,7 % a 4 %. V úhrnu klesaly ceny rostlinné i živočišné výroby. U rostlinné výroby vzrostly ceny v 1. čtvrtletí roku o 3,9 %, ale v následujících kvartálech roku klesaly o 3,2 %, 5,3 % a 5,7 %. Pokles cen rostlinné výroby nezahrnující ovoce a zeleninu byl ještě výraznější. Naopak, meziroční pokles cen živočišné výroby v průběhu roku zpomaloval. Zde se projevilo meziroční zvýšení cen hospodářských zvířat v druhé polovině roku o 2 % a 3,5 % i zpomalení propadu cen mléka z 15,9 % v 1. čtvrtletí na 6,5 % v posledním čtvrtletí roku 2016.

Ceny tržních služeb zůstaly v průběhu roku 2016 na téměř konstantní úrovni.

Ceny tržních služeb v roce 2016 stagnovaly a pokračovaly tak v trendu předchozího roku. Od počátku roku se zvyšovaly průměrným meziročním tempem 0,1 %. Ceny ve většině oddílů klasifikace tržních služeb zůstávaly na konstantní úrovni, přesto se našly některé výjimky. Náklady na služby v oblasti pozemní a potrubní dopravy se po celý rok meziročně snižovaly, i když se jejich pokles v průběhu roku zredukoval z 1,3 % v 1. čtvrtletí na 0,5 % ve 4. čtvrtletí. Již tradičně rostly ceny reklamních služeb a průzkumu trhu (0,2 %, 2 %, 2,8 % a 1 % v jednotlivých čtvrtletích roku). Dále lze zmínit ceny poštovních a kurýrních služeb, jejichž růst v průběhu roku posiloval (z 2,2 % v 1. čtvrtletí na 5,6 % shodně ve 3. i 4. čtvrtletí 2016).

Ceny exportu klesaly, ale tempo poklesu se snižovalo.

V průběhu roku se ceny vývozu snižovaly, ale tempo meziročního poklesu se mírnilo (-4,2 %, -4,3 %, -2,7 % a -1,3 % v jednotlivých čtvrtletích). K tomu přispěl vývoj cen nepoživatelných surovin (-13,4 %, -12,2 %, -7,1 % a +1,1 %) a minerálních paliv (-19,0 %, -17,3 %, -13,6 % a -1,3 %). Naopak ceny nápojů a tabáku, které v průběhu roku rostly poměrně stabilním tempem (1,5 %, 2,4 %, 2,6 %), v posledním čtvrtletí meziročně klesly (-2,4 %).

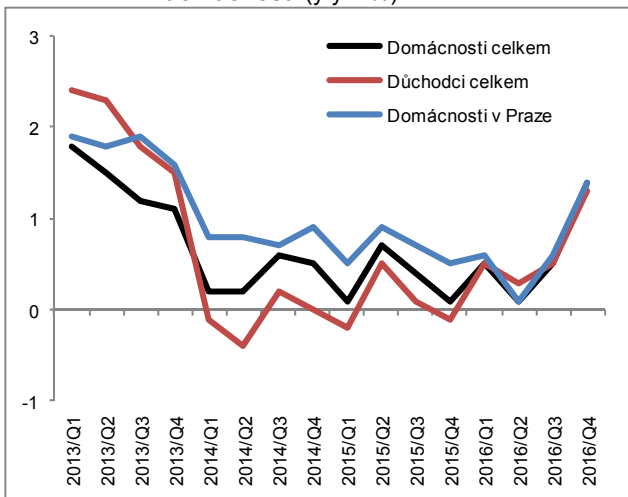
Ceny dovozu, které v 1. a 2. čtvrtletí roku 2016 v české ekonomice vytvářely deflační tlaky, zastavily svůj pokles.

Ceny dovozu ve všech čtvrtletích roku 2016 klesaly (-5,6 %, -6,3 %, -3,7 % a -0,4 %), a především v 1. a 2. kvartálu byly významným zdrojem deflačních tlaků v české ekonomice. V druhé polovině roku pokles cen značně oslabil a v prosinci ceny importu poprvé po 18 měsících meziročně vzrostly. Ve 4. čtvrtletí výrazněji vzrostly ceny nápojů a tabáku (+3,3 %), potravin a živých zvířat (+2,8 %) a nepoživatelných surovin (+3,2 %). Ceny dovozu minerálních paliv a maziv meziročně výrazně klesaly v prvních třech čtvrtinách roku 2016 (-32,6 %, -31,7 % a -20,8 %), a významně se tak promítaly do celkové cenové hladiny. V posledním čtvrtletí se jejich cenový pohyb zmírnil na 1,5% pokles, především díky prosincovému meziročnímu nárůstu o 12,3 %.

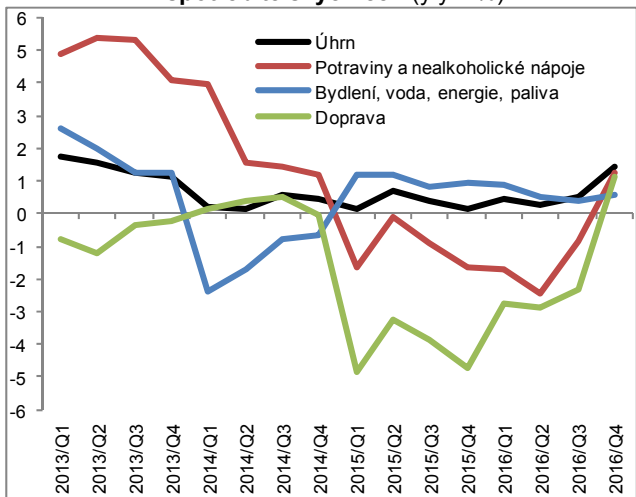
Směnné relace, které byly kladné v 1. až 3. čtvrtletí se dostaly pod nulu v závěru roku.

Směnné relace byly v prvních třech čtvrtinách roku kladné (101,5, 102,1 a 101,0), na čemž se nejvýrazněji podepsaly kladné směnné relace u minerálních paliv. Ve 4. čtvrtletí se však situace obrátila a směnné relace činily 99,1. V záporném směru působily směnné relace u nápojů a tabáku (94,3) nebo potravin (96,4). Už od poloviny roku 2015 narážel kurz eura na hranici 27 korun a neměnil se. V 1. a 2. čtvrtletí 2016 ještě koruna meziročně posílila vůči euru o 2,2 % a 1,3 %, ale v druhé polovině roku se směnný kurz vůči předchozímu roku prakticky nezměnil. Kurz koruny vůči dolaru během roku kolísal, výraznější pohyb nastal ve 2. čtvrtletí, když koruna vůči této měně posílila o 3,5 % a ve 4. čtvrtletí, když oslabila o 1,4 %. Netradičně silně se do deflačních tlaků promítlo výrazné posílení koruny vůči britské libře.

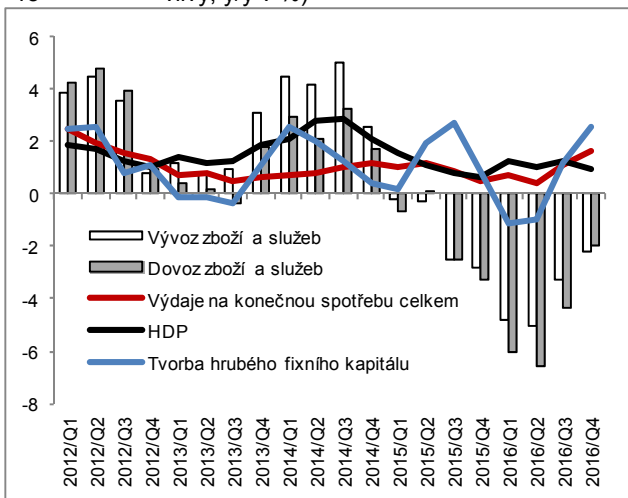
Graf č. 11 Spotřebitelské ceny jednotlivých typů domácností (y/y v %)

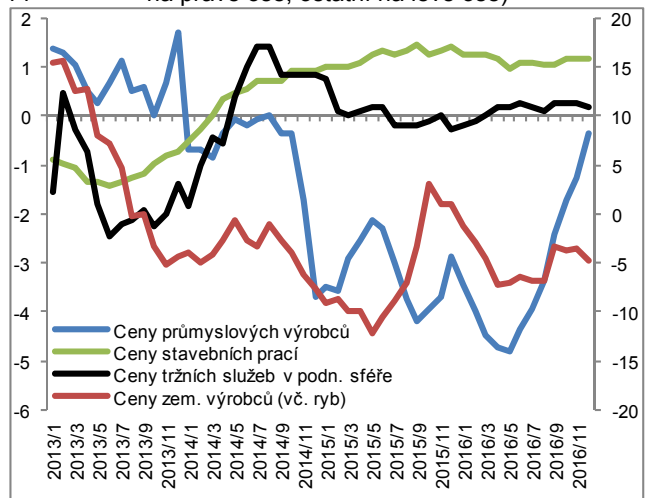
Graf č. 12 Ceny ve vybraných oddělech indexu spotřebitelských cen (y/y v %)

Graf č. 13 Deflátoři (očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, y/y v %)

Graf č. 14 Ceny výrobců (y/y v %, ceny zem. výrobců na pravé ose, ostatní na levé ose)

Zdroj: ČSU

